

TRAÇANT VIDES DIGNES: CAP A UNA ECONOMIA FEMINISTA

Guia de recursos per aplicar la
mirada feminista de l'economia
als espais associatius

Autoria:

Aquesta guia ha estat pensada i escrita durant la tardor del 2016 per Matriu, posteriorment el Consell Nacional de Joventut de Catalunya ha col·laborat en l'edició i maquetació. La il·lustració de la portada és de la Mariona Tolosa Sisteré.

Matriu som un laboratori de democràcia viva, i oferim formacions, acompanyament, recerca i creació de materials didàctics, amb la finalitat d'afavorir que persones i grups esdevinguin agents actius en la construcció de relacions i formes d'organització conscients i respectuoses. Si voleu més informació sobre nosaltres i què podem oferir al vostre col·lectiu entreu a www.matriu.org o contacteu-nos a matriu@matriu.org.

El CNJC som la plataforma que aglutina l'associacionisme juvenil català i representa els interessos de les persones joves davant la societat i les institucions. Entenem l'associacionisme juvenil com un instrument de transformació social, per això, entre altres, impulem cada any el Premi 1% per contribuir a impulsar projectes que promoguin la transformació global. Si voleu més informació entreu a www.cnjc.cat.

La guia està editada sota llicència Creative Commons. Useu-la, compartiu-la, modifiqueu-la i, si us plau, recordeu citar-nos.

Guia elaborada per:

MATRIU

En col·laboració amb:

Premi 1% CNJC

Consell Nacional de la Joventut de Catalunya

Sota llicència:

Presentació

D'ON SURT LA GUIA?

Aquesta guia és fruit de la reflexió i el coneixement sorgit de tres debats públics fets entre persones joves del món associatiu i activista que hem realitzat a Girona, Barcelona i Lleida durant l'any 2016 i en el marc del projecte **“Traçant vides dignes: cap a una economia feminista”**, un projecte finançat pel Premi 1% del Consell Nacional de Joventut de Catalunya de l'any 2015.

Amb aquests debats, hem volgut generar espais de reflexió col·lectiva al voltant de les propostes de l'economia feminista de ruptura, la qual proposa una mirada crítica a l'actual sistema econòmic, i uns principis ètics i de procediment per transitar cap a una altra economia que posi al centre la sostenibilitat de la vida humana i del planeta.

A QUI VA DIRIGIDA?

La guia està pensada per a entitats i grups d'activistes que tinguin ganes de reflexionar conjuntament sobre com introduir les cures i la mirada de l'economia feminista dins del seu funcionament. També pot ser interessant per a qualsevol persona o grup que tingui ganes de repensar-se.

OBJECTIUS

- Promoure la reflexió sobre com tenim integrat el capitalisme a les nostres vides.
- Introduir la perspectiva de l'economia feminista de ruptura.
- Afavorir el debat sobre què entenem per vida digna.
- Promoure la presa de decisions sobre quines necessitats i desitjos volem satisfer en els espais associatius.
- Facilitar eines per aplicar la cura als col·lectius.

QUÈ HI TROBAREU?

La guia consta de tres apartats:

- 1) **La mirada feminista de l'economia:** introducció teòrica a l'economia feminista de ruptura.
- 2) **Estratègies de cura als col·lectius:** mecanismes concrets per aplicar la cura als col·lectius.
- 3) **Activitats:** proposta de dinàmiques per facilitar una diagnosi sobre què entenem per una vida digna i com hi podem contribuir des dels espais associatius.

L'apartat 1 i 2 es poden treballar de manera pràctica amb les activitats que proposem al tercer apartat. A banda, també trobareu enllaços a altres recursos que poden ampliar la informació i a càpsules audiovisuals on expliquem l'economia feminista de manera introductòria.

1. LA MIRADA FEMINISTA DE L'ECONOMIA

EL CAPITALISME INTEGRAT

A Matriu creiem fermament que allò personal és polític, i que cal construir el coneixement de manera situada. Per això, pensem que és important compartir-vos en aquest apartat qui som:

- Partim d'un feminisme **compromès** amb una vida més sostenible i amb la dignitat humana; i **crític** amb les violències que patim dones, lesbianes, trans i altres col·lectius, en un sistema heteropatriarcal.
- Entenem que la **lluita feminista** no és una lluita aïllada, sinó que està vinculada i interacciona amb la denúncia i transformació d'altres formes d'opressió, com poden ser el racisme o el classisme, entre d'altres.

- Ens considerem **anticapitalistes** perquè entenem que el capitalisme és un sistema econòmic profundament heteropatriarcal que reproduceix i legitima la violència masclista, i que ataca la sostenibilitat de la vida.
- Apostem per una **economia basada en la satisfacció de desessitats** (concepte proposat per l'economia feminista per anomenar les necessitats i els desitjos) i no en l'afany de lucre.

Tanmateix, som conscients que, tot i ser part de col·lectius amb voluntat transformadora, no vivim en una bombolla ni partim de zero, sinó que formem part, en menor o major mesura, del sistema hegemònic: el capitalista. Per tant, no podem invisibilitzar les limitacions que això ens genera, perquè tot i declarar-nos anticapitalistes, de vegades el capitalisme impregna també les nostres pràctiques, actituds i imaginaris.

Creiem que és important tenir-ho present des dels col·lectius i associacions, d'una banda, per no desviar-nos dels nostres valors i compromisos, i poder-los transformar si així ho volem. I de l'altra, per no sobre-responsabilitzar-nos, primer, d'un canvi que entenem que ha de ser col·lectiu, i segon, de les conseqüències negatives del capitalisme davant les quals no totes tenim la mateixa responsabilitat.

➔ **Per reflexionar vegeu l'activitat 1**

L'ECONOMIA FEMINISTA DE RUPTURA

➔ Per introduir la mirada feminista de l'economia, vegeu l'activitat 2 i la càpsula audiovisual “Què és l'economia feminista?”

El concepte d'economia que ha triomfat de manera hegemònica ha estat el capitalista. Quan pensem en economia sovint les primeres paraules que ens vénen al cap són aquelles imposades per aquest sistema de relacions socials: mercat, diner, producció, valorització, remuneració, salari... Cal tenir present, però, que aquesta només és una forma concreta d'economia, una forma que coexisteix amb altres formes d'organització.

El capitalisme s'aprofita del sistema heteropatriarcal per al seu funcionament. Entenem heteropatriarcat com una forma d'opressió que dicotomitza i estableix una relació jeràrquica entre allò masculí i allò relatiu a altres identitats de gènere; i entre l'heterosexualitat i altres orientacions sexuals.

En aquesta concepció dicotòmica, jeràrquica i sexuada del món, els mercats i les tasques productives són l'esfera masculinitzada que s'imposa al centre del sistema. Un sistema que necessita esferes econòmiques invisibilitzades, com són les tasques reproductives, que sovint es troben feminitzades i privatitzades a l'interior de les famílies i de les comunitats afectives, i que quan es realitzen a l'interior del mercat, la seva remuneració és precària, i la seva assignació està sexuada i racialitzada.

Per trencar amb aquesta lògica, l'economia feminista de ruptura aposta per descentralitzar el mercat capitalista de l'economia i posar al centre del sistema el què realment és important: la

vida de les persones i del planeta. És a dir, des d'aquest punt de vista, l'economia va molt més enllà de les tasques productives que generen valor monetari, i passa a ser el conjunt de processos que sostenen la vida, tant les necessitats materials, com les emocionals i de cura.

A més a més, aposta per una forma d'organització que garanteixi que la vida no és atacada i que els processos de sostenibilitat d'aquesta són una responsabilitat col·lectiva no lligada a paràmetres de sexe, gènere, raça o classe social.

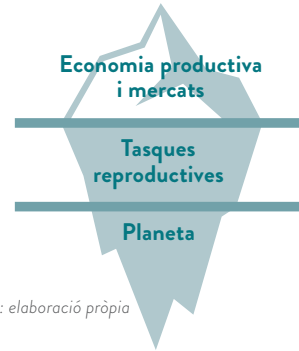
Ara bé, donat que la vida no és quelcom abstracte, planteja la necessitat de que, d'una banda, ens preguntem què entenem per vida i què entenem per una vida digna que valgui la pena ser viscuda. I de l'altra, que reflexionem sobre com ens hem d'organitzar i quin sistema generem per fer-la possible.

EL CONFLICTE CAPITAL-VIDA

L'economia feminista de ruptura detecta que el sistema capitalista està construït sobre un conflicte entre el capital i la vida: la tensió entre l'objectiu d'obtenir beneficis econòmics, d'una banda, i el de garantir una vida digna per a totes les persones i el planeta, de l'altra.

Aquest conflicte manifesta l'expressió heteropatriarcal i insostenible del sistema: en el centre hi ha el mercat i l'acumulació de capital, mentre que les cures i l'extracció de recursos de la natura –imprescindibles per al funcionament de la vida i dels propis mercats– queden als marges, invisibilitzades i usades de manera gratuïta o semi-gratuïta.

Dins la lògica capitalista, fer diners és doncs més important que el benestar de totes les persones i del planeta, i la vida és vista molt sovint com un mitjà per obtenir beneficis econòmics. Tant és així que s'arriba a atacar la vida de persones, condemnades a vides precàries, i del planeta, amb activitats productives que contaminen i que posen en perill la vida de milers d'espècies. Com en un iceberg, en el capitalisme, el mercat i la producció és la part visible, mentre que les tasques reproductives i el planeta que sostenen l'economia productiva, resten invisibilitzades.

Font: elaboració pròpia

➔ **Per aprofundir en el conflicte capital-vida o introduir el debat, vegeu la càpsula audiovisual “Què és el conflicte capital-vida?”**

En aquest sistema, tal i com apunta Amaia Perez Orózcó, hi ha un únic subjecte privilegiat: el BBVAH, “*burgués blanco varón adulto heterosexual*”, que pot acumular privilegis i recursos en la mesura que precaritzava la resta de persones i posa en perill la sostenibilitat de la vida al planeta.

Aquesta acumulació de capital per part d'alguns és doncs només possible per l'explotació del treball assalariat, de la natura i dels cossos de les dones, i es realitza sobre dos falsos mites:

- **El mite de la producció:** en un planeta materialment finit, res es produeix de nou, només es transforma.
- **El mite del creixement il·limitat:** en un planeta de recursos material finits, el creixement continuat només viable per uns quants.

Per fer possible el creixement i l'acumulació, cal que la vida es resolgui en una altra banda. És la contradicció estructural i irresoluble entre el conjunt dels processos que sostenen la vida i l'acumulació de beneficis monetaris. No obstant, la vida es manté i succeeix fora dels mercats: les esferes econòmiques ocultes absorbeixen el conflicte, assumeixen la responsabilitat de resoldre la vida i sostenir els cossos en un sistema que els ataca.

CAPITALISME	ECONOMIA FEMINISTA
Acumulació de capital	Vida digna
Mercat	Processos de sosteniment de la vida
Explotació del planeta	Ecodependència
Explotació dels cossos no privilegiats	Interdependència
BBVAH	Totes les persones
Diner	Satisfacció de necessitats i desitjos

Font: elaboració pròpia.

➔ **Per debatre sobre el lloc de la vida, vegeu l'activitat 3**

➔ **Per saber-ne més:**

Amaia Pérez Orozco (2014): *Subversión feminista de la economía*. Ed. Traficantes de sueños. Madrid.

Cristina Carrasco (ed.) (2014): “*Con voz propia. La economía feminista como apuesta teórica y política*”. Ed. La Oveja Roja. Madrid.

TRANSICIÓ: CAP A UNA ECONOMIA FEMINISTA

La mirada feminista de l'economia reclama la necessitat de dur a terme debats democràtics per definir de manera col·lectiva què entenem per una vida digna que valgui la pena ser viscuda, i dissenyar col·lectivament estratègies i mesures de transició cap a una nova forma d'organització que la garanteixi. Aquests debats han de partir d'uns mínims.

DuesSubversión Feminista de la Economía premisses:

L'ecodependència: necessitem el planeta i els recursos materials finits per sobreviure, i per tant, la vida que definim com a vida digna haurà de respectar aquest límit.

La interdependència: depenem les unes de les altres per sobreviure; som, des que naixem i al llarg de les nostres vides, éssers dependents i vulnerables; és només amb la cura d'unes cap a les altres que el nostre dia a dia se sosté.

I dos principis ètics:

- La universalitat: la vida digna que definim ha de ser viable per a totes les persones que habitem aquest món.
- La singularitat: i al mateix temps, hem de tenir en compte la diversitat de desitjos i necessitats; que no totes les persones anhelem, ni necessitem el mateix.

Amb aquests principis podem començar a pensar en propostes dins dels nostres grups, col·lectius, associacions, i en les nostres vides particulars. El repte més gran serà, segurament, poder trobar-nos entre persones i col·lectius que tenim ideologies i sentiments diversos. I potser el més potent serà que debatem sobre alternatives que ja existeixen, que ja són una realitat, combinant el món dels somnis amb la realitat aterrada.

➔ Per aplicar el debat sobre la transició al vostre col·lectiu, vegeu activitat 4

➔ Per saber-ne més: Us proposem que feu una ullada a les webs d'algunes fires i congressos sobre economia feminista: [Fira d'Economia Feminista](#), [V Congrés Estatal d'Economia Feminista](#). També, al [canal de youtube](#) de Matriu, hi ha un recull de vídeos que profunditzen en la mirada feminista de l'economia.

GLOSSARI

Tasques productives i reproductives

Els treballs reproductius són, d'una banda, treballs per a la reproducció biològica i pel manteniment de la força de treball – preparació d'aliments, abastiment de recursos de la llar, sanejament de l'habitatge, cura i atenció emocional, etc.–. I de l'altra, treballs de reproducció de l'ordre social – socialització de les/els filles/s, el manteniment xarxes familiars i de suport mutu, la transmissió d'actius culturals, etc. Els treballs productius, en canvi, són treballs de producció de béns i serveis.

Sexualització

La sexualització de la realitat o de certs aspectes d'aquesta implica, en un sistema heteropatriarcal, una divisió i valoració diferenciada entre allò considerat masculí i de més valor, i allò considerat femení, de menys valor i subordinat a allò masculí. Un exemple seria la divisió sexual del treball, on les feines associades a la feminitat estan menys

valorades que les associades a la masculinitat.

Economia feminista de ruptura

Tal i com assenyala Amaia Pérez Orozco (2014), dins de les anàlisis feministes de l'economia, hi ha debat entre mínim dues visions: l'economia feminista de conciliació i la de ruptura. La primera s'ha centrat en donar un valor monetari a les tasques reproductives, mentre que la segona, tot i que admet que això és positiu perquè ajuda a donar visibilitat a la reproducció de la vida, considera que aquesta no pot ser mesurada únicament segons valors monetaris, i que cal redefinir els criteris de valoració i superar la visió mercantilista.

Acumulació de capital:

L'acumulació de capital, és a dir, l'obtenció de beneficis intercanviables per recursos naturals, materials i humans, i el seu creixement constant, és el principal objectiu de les relacions en el sí del sistema capitalista. És una lògica diferent d'altres sistemes d'organització de les relacions econòmiques, com poden ser les economies de subsistència, on l'objectiu no és acumular beneficis, sinó satisfer les necessitats bàsiques sense necessitat d'acumular excedent.

2. LES ESTRATÈGIES DE CURA

Donar suport emocional, vetllar per un bon ambient i relació entre companyes, cuinar, fer la llista de la compra i anar al mercat o netejar els locals on ens reunim, són **tasques de cura** que de ben segur estaran presents en el dia a dia de moltes col·lectives. Ara bé, quin valor els hi donem? Les visibilitzem? Tenen un espai a l'organigrama?

Donar valor a les cures no implica que menystenim les tasques productives, que deixem de pensar necessàriament en condicions laborals i salarials o en millores tecnològiques. De fet, si pensem en els col·lectius on participem, és encertat dir que de vegades cuidar-nos passa per millorar i/o augmentar el nombre de projectes, campanyes o accions que realitzem, millorar els nostres sistemes de gestió de dades, o fins i tot alliberar una persona perquè realitzi certes funcions. Des d'aquesta perspectiva, podem dir que la cura són les tasques reproductives, i també les productives; són els treballs remunerats, però també els no remunerats.

Cuidar-nos en els espais associatius, implica, d'entrada, posar la vida de les persones i del planeta com a eix de la nostra activitat i motiu de ser. És important que la cura sigui un objectiu i que busquem moments per reflexionar sobre com dur-la a terme.

Ara bé, no existeixen fórmules vàlides per a totes, sinó que aquestes han de ser escollides o generades ad hoc partint d'una reflexió que tingui com a resultat, d'una banda, una idea que és una vida digna de ser viscuda, i de l'altra, què és assumible o no per cada grup per poder contribuir a fer viable aquesta idea de vida digna.

Parlem d'estratègies de cura per fer referència a tot el seguit de mecanismes concrets, espais formals o informals, infraestructures, recursos, etc. que siguem capaces de generar per transitar, també des dels espais associatius, cap a una vida més digna. A continuació n'assenyalem unes quantes, amb la voluntat que ens puguin resultar útils i ser font d'inspiració per crear-ne de noves.

BARRETS DE BONO

Objectius: Explorar la diversitat de punts de vista o rols presents en un grup, i poder facilitar la fluïdesa en assumir diferents rols per part de diferents persones.

En què consisteix: És una tècnica inventada per Edward de Bono consultable al seu llibre *Six Thinking Hats*. Es tracta d'un de joc de rol, en el qual es compta amb sis barrets imaginaris: cadascun d'ells té un color diferent i implica una forma determinada d'abordar la realitat.

Té una mirada objectiva de les dades i la informació. "Els fets són el fet".

Legitima els sentiments, presentiments i la intuïció, sense necessitat de justificar-se.

Té una posició crítica i prudent. Exposa el per què quelcom pot anar malament.

Aporta optimisme, factibilitat i exposició dels beneficis.

Té un pensament creatiu, i la capacitat d'aportar noves idees i percepcions.

Controla i té una visió global del procés de pensament.

Font: Il·lustració extreta de <http://www.innovaforum.com/tecnica/sixhats.htm>.

En una reunió, una assemblea, o en altres espais de presa de decisions o creatius, es poden repartir els barrets, els rols, entre les diferents participants perquè cadascuna faci aportacions des d'un punt de vista diferent. Una altra opció, és que totes les persones es posin el mateix barret durant uns minuts per reflexionar sobre algun tema.

Observacions: La tècnica dels Barrets de Bono és útil perquè totes les persones puguin experimentar els diferents tipus de pensament sense quedar-se estancades en un de sol; per incloure punts de vista que són minoritaris i que costa d'escoltar en el grup; i, inclús per tenir consciència de quines veus són les més representades i que compten amb més poder i visibilitat en el grup.

RODES EMOCIONALS

Objectius: Donar temps i espai a l'expressió de les emocions en el funcionament del grup. En què consisteix: Abans de començar cada reunió o assemblea, tothom explica a la resta del grup com se sent, tant en la seva vida en general com en relació a l'organització, mentre la resta del grup l'escolta.

Cada grup haurà de consensuar unes normes de funcionament per decidir aspectes com:

- Hi ha un límit de temps per intervenció?
- Es poden fer al·lusions a terceres persones en forma d'apreciacions, crítiques o demandes? O només és un espai per parlar en primera persona sobre com ens sentim?
- Podem pactar límits per cuidar de les persones del grup, com per exemple: evitar el contacte físic si hi ha persones que ho prefereixen, no tallar, no donar consells sense demanar permís...

Observacions: Compartir com estem ens ajuda a tenir més empatia i poder entendre millor les actituds de cadascuna en un dia determinat. A més a més, les rodes emocionals poden servir per detectar malestars o punts calents que necessiten atenció per evitar que escalin generant tensions dins del grup. Podem decidir si abordar-los en el moment, o bé buscar altres espais per fer-ho.

LA FIGURA DE LA FACILITADORA

Objectius: Vetllar perquè es compleixin els objectius del grup, a la vegada que es cuida la qualitat de la participació i de les relacions.

En què consisteix: escollir una o diverses persones que, de manera estable o rotativa, s'encarreguin de:

FACILITAR REUNIONS I ASSEMBLEES	GESTIONAR CONFLICTES I TENSIONS
<p>Implica vetllar per: L'existència d'un ordre del dia que totes les persones coneixen. Complir l'ordre del dia, tant pel que fa a continguts com a temps. La qualitat de la participació: que aquesta no estigui limitada per relacions de poder derivades del gènere, l'edat, la classe social...</p>	<p>Sempre que hi hagi un permís previ de les persones implicades, la figura de la facilitació pot ajudar a les persones en conflicte a expressar els seus punts de vista, necessitats i emocions. Abordar els conflictes i tensions que sorgeixen en les relacions interpersonals i en social...</p>

Pot usar tècniques que afavoreixin la creació col·lectiva o la presa de decisions participativa.

els grups ens pot servir per tenir consciència de la diversitat d'un grup, apreciar-la i incloure-la en el funcionament del mateix.

Observacions: Facilitar processos grupals demana coneixements i experiència. Com a grup, podem fer formacions per aprendre'n, demanar facilitació externa quan ho considerem necessari, aprendre observant a persones amb experiència, i practicar entre nosaltres per anar perfilant aquest art.

➔ Participeu!

Des de Matriu estem realitzant una recerca sobre estratègies de cura. Si teniu ganes de compartir el que feu des del vostre col·lectiu estarem encantades de llegir-vos. Només cal que us poseu en contacte amb nosaltres a matriu@matriu.org.

➔ Per reflexionar sobre les estratègies de cura als nostres espais, vegeu activitat 5 i 6

➔ Per saber-ne més

Us recomanem "Tenim la salut en ment: #AssociativaMent!", una guia de recursos de salut emocional als espais associatius realitzada pel CNJC i Fil a l'Agulla (2016).

3. COM APLICAR LA MIRADA FEMINISTA ALS COL·LECTIUS

Les activitats que teniu a continuació ofereixen eines per a realitzar una breu diagnòstic i eines per aplicar la cura als espais associatius. Estan pensades per a persones de col·lectius que vulguin facilitar i portar el debat de l'economia feminista al seus grups.

➔ **Per tal de facilitar les activitats és necessari llegir prèviament la teoria inclosa en la part 1 i 2.**

A tenir en compte a l'hora de realitzar les activitats...

Algunes de les activitats i preguntes proposades poden generar incomoditats perquè ens fan replantejar algunes dinàmiques i actituds que tenim integrades. Us animem a fer-les tenint presents alguns aspectes:

- **La responsabilitat:** som persones socialitzades en un context capitalista i heteropatriarcal, i la transformació del món on vivim, de les associacions i de les relacions que hi establim, és una responsabilitat individual, i també col·lectiva. Tot i les dificultats amb les què ens podem trobar, celebrem la nostra disposició a reflexionar i estar obertes al qüestionament.
- **La diversitat:** quan reflexionem plegades, sorgeixen diferents punts de vista i emocions. Estar obertes a escoltar la diversitat, ens pot ajudar a enriquir els debats i és imprescindible per arribar a consensos sostenibles. De totes maneres, si hi ha veus que no volem acollir, siguem clares amb quins són els nostres límits.

- **Les crítiques:** les crítiques poden ser doloroses i pesades, i també una oportunitat de millora. Quan siguem nosaltres que les fem, podem tenir en compte que ser crítiques amb algunes veus, no ha de comportar condemnar a les persones que les expressen. Quan les rebem, podem decidir quan i com les volem escoltar, ens podem defensar, i per què no?, també reconèixer, si és el cas, una petita o gran part d'allò que se'ns acusa.

- **El poder:** tinguem en compte les relacions de poder que s'estableixen en el grup, per garantir que totes les persones i totes les opinions es puguin expressar, fins i tot les més difícils.

I dit això... COMENCEM?

EL CAPITALISME INTEGRAT

Activitat 1	Benvinguda al capitalisme interior!	Material: cap
		Temps: 30 minuts

Objectius Prendre consciència i identificar rols i actituds capitalistes interioritzades a nivell personal i grupal.

Teoria relacionada Part 1: L'economia feminista. En especial l'apartat: El capitalisme integrat.

Desenvolupament Ens posem per parelles per compartir plegades, una reflexió personal sobre com tenim integrat el capitalisme a les nostres vides, preguntant-nos quins rols o actituds capitalistes reproduïm en el nostre dia a dia, i dins dels espais associatius.

Hem de tenir present que la resposta serà subjectiva, cada persona identificarà com a capitalistes, rols i actituds potser diferents.

Un cop siguem conscients d'aquests rols o actituds, podem compartir:

- Què hi ha darrera d'aquests rols o actituds, què ens porta a actuar d'aquesta manera?
- Què podríem fer per transformar-los, si és el que anhelem?
- Ens poden resultar útils en alguns moments, sense que deixem de ser coherents amb nosaltres mateixes? És a dir: els podem re-significar?

Un cop acabada la conversa en parelles, compartirem en gran grup les reflexions que ens vingui de gust compartir.

Observacions

Aquesta activitat està pensada per persones i grups que comparteixen espais de seguretat i confiança, que tenen ganes de fer un exercici de treball auto-reflexiu en comú. Si un cop llegit l'exercici, penseu que no hi ha les condicions de seguretat, potser serà millor no fer-la. No ens oposem a la crítica, però pensem que aquesta ha de ser constructiva i anar acompanyada d'una actitud d'apreci cap a la persona a qui es critica.

Si la fem, podem decidir que cada persona parli només de si mateixa, no dels rols o actituds de les altres persones. O podem obrir la porta a a rebre crítiques de les altres persones. En aquest cas, és important que la crítica es faci sense condemnes, i que la persona criticada tingui dret a defensar-se.

Activitat 2	L'economia és...	Material: Papel·lògraf, retoladors
		Temps: 15 minuts

Objectius Identificar les idees prèvies que tenim al voltant del concepte d'economia.

Teoria relacionada Part 1: L'economia feminista.

Desenvolupament Enumereu les 8 primeres paraules que us vinguin al cap quan penseu què és economia. A l'hora de posar-les en comú, intenteu apuntar-les en 2 columnes, una amb paraules relacionades més amb l'economia capitalista,

i una altra que apunti a una altra mirada sobre l'economia més enllà del mercat i les tasques productives.

És interessant observar quines paraules ens han sortit:

- Quantes fan referència a tasques productives?
- Quantes estan relacionades amb tasques reproductives?
- Quines estan relacionades amb el mercat capitalista? Quines són independents del mercat?

Observacions

Sovint les paraules que ens venen més ràpid al cap són diners, €, mercat, producció, PIB, desigualtats, rescat bancari.. paraules que fan al·lusió a una manera concreta d'entendre l'economia. Però, hi ha altres mirades sobre l'economia, una d'elles és la mirada feminista.

Per introduir la mirada feminista de l'economia es poden utilitzar les càpsules audiovisuals: “Què és l'economia feminista?” i “Què és el conflicte capital-vida”.

UNA VIDA DIGNA

Activitat 3

Al centre, la vida!

Material: Papelògraf, retoladors i folis

Temps: 30 minuts

Objectius

Prendre consciència de quina vida portem i reflexionar sobre com tendir cap a una vida on allò més important per a nosaltres ocupi un espai central, tenint en compte els principis ètics descrits a la teoria.

Teoria relacionada

Part 1: L'economia feminista. En especial, l'apartat de “Transició, cap a una economia feminista”.

Desenvolupament

Cada persona del grup fa una representació gràfica (dibuix, esquema amb paraules, etc.) dels aspectes més importants de la seva vida actual. Un cop acabada, cada persona ensenya la seva representació a la resta del grup, i es reflexiona conjuntament seguint aquestes preguntes:

- La cura, els aspectes emocionals i relacionals apareixen en les nostres representacions?
- Els aspectes que apareixen són els que ocupen més temps de les nostres vides?
- Si és així, preguntem-nos com ho fem possible, i si és així per a totes les persones.
- En cas negatiu, per què allò més important no ocupa un temps central a les nostres vides? Què podríem fer per transformar aquesta situació i avançar cap a una vida que ens valgui la pena de viure?

Si és un grup molt nombrós, es pot facilitar la participació i el diàleg, compartint primer en petits grups i després fer un retorn al gran grup de les principals observacions que hagin sorgit en cada grup.

Retorn i tancament Amb el recull de totes les respostes i debats que hagin sorgit, podem identificar els aspectes que creiem ha de tenir una vida digna: quines necessitats i desitjos volem satisfer, com, amb qui...
És important que pensem com aquesta vida pot ser viable no només per a nosaltres, sinó per a totes les persones i per al planeta.

Per acabar, podem afegir o modificar el que considerem necessari de la nostra primera representació gràfica, o inclús fer-ne una de nova si ho preferim.

Activitat 4	Nocions de vida	Material: Papelògraf, retoladors i folis
		Temps: 30 minuts

Objectius Prendre consciència de la noció de vida que compartim dins del col·lectiu i analitzar si l'organització interna del grup hi respon.

Teoria relacionada Part 1: L'economia feminista.

Desenvolupament Cada persona fa una representació gràfica dels aspectes que considera més importants del col·lectiu. Després, posem en comú el que hem

fet per veure si compartim algunes idees sobre el què és important. Posteriorment, en un papelògraf fem una representació gràfica que plasmi els que és important per a totes.

Preguntes per compartir i debatre:

- Quins aspectes són els més valorats? Aspectes estructurals, emocionals, relacionals? Les tasques, els conflictes, l'organigrama, les relacions de poder, les persones, els espais, els moments informals?
- Els aspectes emocionals i relacionals hi estan presents?
- Allò més important per a nosaltres és al què dediquem més temps i espais?
- Si és així, és a conseqüència d'una decisió conscient?
- Si no és així, què podem fer per transformar-ho?

Retorn i tancament Amb el recull de totes les respostes i debats podem modificar o afegir el què considerem de la representació que hem fet, identificar quins són els aspectes que considerem més importants del nostre col·lectiu, i veure si els hi estem dedicant prou temps i espais.

És interessant, a més a més, que cada persona reflexioni sobre si la seva noció de vida digna, que ha desenvolupat anteriorment, encaixa amb la del col·lectiu.

ESTRATÈGIES DE CURA AL NOSTRE COL·LECTIU

Activitat 5	La cura als col·lectius	Material: cap
		Temps: 1 hora

Objectius

Debatre i consensuar quines necessitats i desitjos són assumible o volem assumir des dels nostres espais associatius, i quines no.

Teoria relacionada

Part 2: Estratègies de cura.

Desenvolupament

Per aprofundir més, podem fixar-nos en com ens fem càrrec de les vides en els espais associatius, sobre els límits de la cura dins del nostre grup i que estem deixant de banda.

Preguntes individuals:

- Quan et sents cuidada dins del teu col·lectiu, grup, associació?
- Què entenem per cura dins del nostre col·lectiu, grup o associació?

Preguntes per fer en el col·lectiu:

- Què fem per cuidar-nos? Què assumim des del col·lectiu? Què queda fora?
- Quins són els límits del col·lectiu en relació a cures? Quina relació té aquest límit amb els objectius i la raó de ser del col·lectiu, amb les persones que en formen part o amb la freqüència amb la que ens trobem?

- Com resollem la tensió entre necessitats personals i col·lectives?
- Com decidim què fem per cuidar-nos? Qui ho proposa? Qui exerceix la cura? Hi ha una relació en l'assignació de les tasques de cura segons sexe-gènere?
- Són tasques visibilitzades? Tenen un espai en l'organigrama?

Retorn i tancament

Cada grup entendreà d'una manera concreta què significa cuidar. Compartir el debat ens ajuda a concretar quins mecanismes i estratègies es necessiten articular per tal que les persones i el mateix grup se sentin cuidades.

Activitat 6	Estratègies de cura	Material: papelògrafs, rotuladors, post-its i bolígrafs
		Temps: 1 hora

Objectius

Debatre i consensuar quines necessitats i desitjos són assumible o volem assumir des dels nostres espais associatius, i quines no.

Teoria relacionada

Part 2: Estratègies de cura.

Desenvolupament

Després de llegir l'apartat d'estratègies de cura, cada persona del grup té tres post-its per respondre a tres preguntes:

- 1) Quines estratègies de cura ja apliquem dins del nostre col·lectiu i ens serveixen?
- 2) Quines podríem millorar?
- 3) Quines podríem introduir?

A continuació, es fan 3 grups de manera aleatòria, però amb el mateix nombre de persones. Cada grup té les respostes (els post-its) d'una de les preguntes, de tal manera que cada un reflexiona i debat sobre una de les tres qüestions anotant en un paperògraf tot el que vagi sorgint.

Passats uns 15 o 20 minuts, totes les persones que ho vulguin poden canviar de grup i escollir el que més l'interessi. Ara bé, en cada grup ha de restar sense moure's una persona encarregada de fer de portaveu i explicar a les noves persones el que s'hagi reflexionat abans. Les anotacions als post-its i al paperògraf ajudaran a fer aquest traspàs.

Passats uns altres 15 o 20 minuts es fa una posada en comú amb el grup gran.

Retorn i tancament És important construir des de cada grup quines estratègies de cura són necessàries i també ser realistes en quines es poden assumir des del col·lectiu. Sovint, per assumir-les cal fer canvis en la manera com ens organitzem, relacionem, etc.

AVALUACIÓ DEL PROCÉS

Activitat 7

Avaluació del procés

Material: Paperògraf i retoladors

Temps: 30 minuts

Objectius

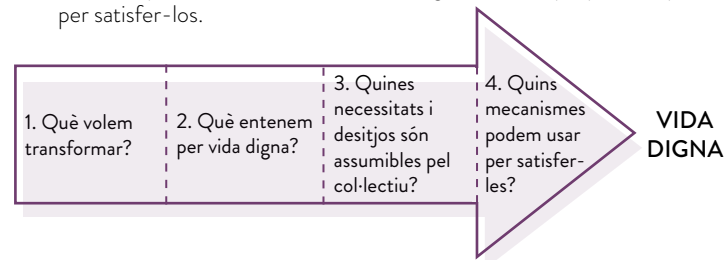
Realitzar una breu autodiagnòs per avaluar el procés realitzat i compartir les estratègies de cura realitzades en el grup.

Desenvolupament

Per avaluar el procés farem servir un suport visual que ens ajudi a prendre consciència del camí recorregut.

Dibuixarem en un paperògraf una fletxa amb quatre apartats.

- En el primer, hi posarem les actituds, rols o visions que volem transformar.
- En el segon hi apuntarem què entenem per vida digna.
- En el tercer, necessitats o desitjos que volem satisfer des dels nostres espais associatius.
- I en el quart, els mecanismes o estratègies de cura que podem aplicar per satisfer-los.

S'utilitza la idea de la fletxa com a metàfora per simbolitzar que fer les activitats ens ha de portar cap a fer viable una vida més digna dins i dels nostres espais associatius.

Retorn i tancament Per tal d'avaluar el procés, podem veure si:

- Hem identificat actituds, rols o visions que volguem transformar o resignificar?
- Hem arribat a un consens sobre què és una vida digna, i sobre quins aspectes de la vida volem abordar des dels nostres col·lectius?
- Les estratègies de cura que hem anomenat ens resulten satisfactòries? Quines implicacions té per al col·lectiu aplicar-les? Com ho farem? Qui ho farà?
- Ens hem sentit cuidades en aquest procés?
- Quins són els propers passos per seguir avançant cap a una vida digna?

IDEES CLAU

- La mirada feminista de l'economia fa una crítica al capitalisme i a la seva dimensió heteropatriarcal.
- L'economia feminista reclama donar valor a les tasques reproductives que sostenen la vida i establir mecanismes perquè estiguin al centre del nostre col·lectiu i siguin una responsabilitat compartida.
- L'economia feminista aposta per fer debats democràtics per definir què és una vida digna de ser viscuda i com ens organitzem per fer-la viable.
- Aplicar la mirada feminista de l'economia als col·lectius implica definir quin model de vida volem construir i dissenyar estratègies de cura per al nostre dia a dia.

“Estem ja compromeses. No depèn d'una elecció, sinó d'una acceptació i d'una presa de posició”

Marina Garcés

Consell
Nacional
de la Joventut
de Catalunya